

sano vizyon

SANOVEL İLETİŞİM YAYINIDIR

3 AYDA BİR YAYIMLANIR

BAHAR 2011
DR. RATIP KAZANCIGİL
KAPALIÇARŞI
NOBEL ÖDÜLÜ
SÖNMEYEN YILDIZLAR
KÜLTEPE
TIP TERMINOLOJİSİ
650. KIRKPINAR

İÇİNDEKİLER

HABER4 NEW YORK6
DÜNDEN BUGÜNE14 DR. RATIP
KAZANCIGİL20 KAPALICARŞI24
TARİHTEN BUGÜNE NOBEL
ODULU32 SÖNMEYEN
YILDIZLAR36 PROF. DR. RECEP
MESUT42 CER MODERN
SANATLAR MERKEZİ46 MUTFAK
SANATLARI AKADEMİSİ48
LALE MEVSİMİ52 KÜLTEPE58
AJANDA62

SAHİBİ SANOVEL İLAÇ SANAYİ VE TİCARET A.Ş. ADINA
EROL TOKSÖZ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ (SORUMLU)
ORKAN KARACA

YAYIN KURULU
CELALE DURGUT, LEVENT SÖNMEZ, NEVİN DUYGULU, TAYLAN ÖZGÜR ÇELİK

DANIŞMA KURULU
AHMET TURAN KALAYCI, ÇAĞLA DENİZ, ÇAĞLA USTA, GAYE RAMAZANOĞLU
GÜLAY AYDIN, GÜLAY KARABACAK, GÜLAY KÖKTÜRK GÜRVİT, HATİCE SÖYLELİ,
İSMAİL KOZİKOĞLU, KERİM ERKAYRAN, PINAR AKGÜN, SEZİN KANCAAL

YAYIN TÜRÜ
YEREL SÜRELİ / 3 AYDA BİR
ISSN 1306-6099

İÇERİK TASARIM

20bir
içerik tasarım

www.20bir.com

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
ERSOY YAŞAR

EDİTÖR
ELİF YAŞAR

SANAT YÖNETMENİ
SERDAR KARABAYRAKTAR

GRAFİK TASARIM
IŞIK KARANİ

KATKIDA BULUNANLAR
AYDEMİR AY, DEFNE TAKTAY, FIRAT EREZ, NURAL HASBAL, ÖMER FARUK ŞERİFOĞLU, SELİM TARİM

BASKI ÖMÜR MATBAACILIK A.Ş. BEYSAN SANAYİ SİTESİ BİRLİK CADDESİ NO: 20 HARAMİDERE İSTANBUL 02124227600

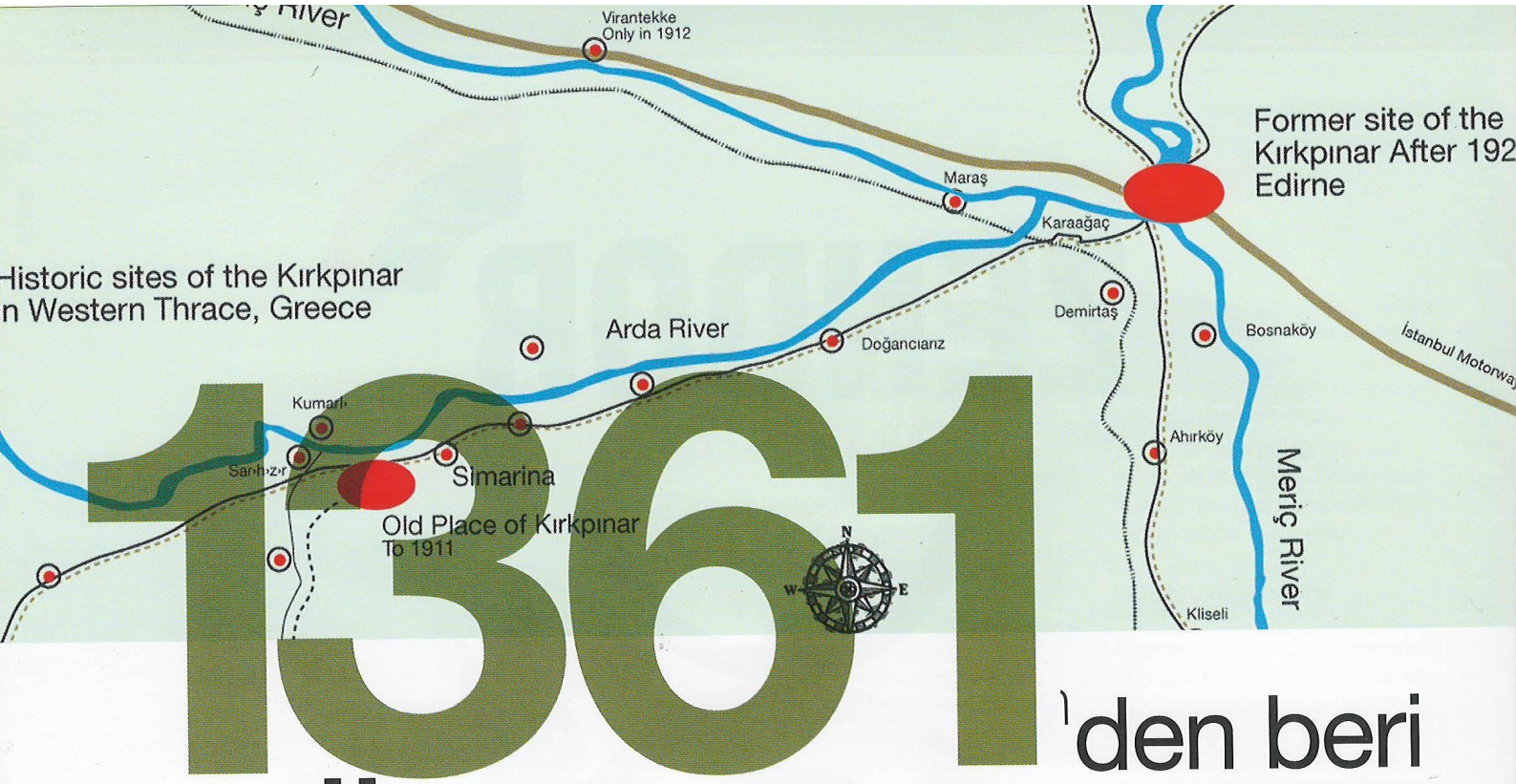
YÖNETİM YERİ BALABANDERE CAD. İSTİNYE MAHALLESİ NO : 2/4 34460 İSTİNYE SARIYER/İSTANBUL 0212 362 18 00

e-posta sanovizyon@sanovel.com.tr

KAPAK GÖRSELİ DEĞERLİ TAŞLARLA BEZELİ ZÜMRÜT, ÖZEL KOLEKSİYON

Yasal Uyarı: Sanovizyon dergisinde yayımlanan yazı ve fotoğrafları yayma hakkı ve Sanovizyon markası ve logosu Sanovel İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. Kaynak gösterilse dahi, hak sahiplerinin yazılı izni olmaksızın ticari amaçlarla kullanılamaz.

Historic sites of the Kırkpınar
in Western Thrace, Greece

1361'den beri GÜREŞİYORLAR

BİR ZAMAN SONRA BİR HIDRELLEZ GÜNÜNDE, EDİRNE YAKINLARINDAKİ AHIRKÖY ÇAYIRINDA AYNI ÇİFT YENİDEN GÜREŞE TUTUŞUR. BÜTÜN BİR GÜN GÜREŞMELERİNE KARŞIN YİNE YENİŞEMEYEN KARDEŞ PEHLİVANLAR, GECE BOYUNCA DA MUM VE FENER IŞIĞINDA MÜCADELELERİNİ SÜRDÜRMEYE DEVAM EDERLER. ANCAK SOLUKLARI KESİLEREK OLDUKLARI YERDE CAN VERİRLER.

● AYDEMİR AY

1361'den beri...
Üç gün...
Bini aşkın güreşçi...
Tonlarca zeytinyağı...

Büyük efsaneyi görür gibiyim
Tarih dehlizinde yürür gibiyim
Eyyvah... Heyecandan ölür gibiyim
Edirne Kırkpınar er meydanında... [1]

Edirne'nin Kırkpınar yağlı güreşleri ve festivali başka sporlara benzemez. Müslüman maçoluğu, bronzlaşmış adaleler, Türk gelenekleri ile yaz zamanının büyük gösterisidir. Yağlı güreşler, Edirne merkeze 1.5 kilometre uzaklıktaki Sarayıçi yarım adasında yapılır. Bu eski spor organizasyonunun geçmişi 650 yıla yaklaşır ve haziran sonlarına doğru Türkiye'deyseniz görülmesi zorunlu bir değerimizdir.

650.YIL

Türkiye'nin en yetenekli, en güçlü pehlivanları yalnızca geleneksel deri kışpetlerini giyerler. Tonlarca zeytinyağı ile yağlanarak çimenlerin üzerinde zorlu bir güreş savaşı verirler. Güreşçiler, rakibini yenmek için en iyi oyunu sergilemek zorundadır. Çoğu sporda yasak hareket olan ellerini rakip pehlivanın kışpetine sokup kışpetin kasnağını yakalamaya çalışarak rakiplerini yenmeye çalışırlar. Haftalar boyunca süren kutlamalar, üç gün boyunca devam eden çetin yağlı güreş karşılaşmaları ile son bulur. Kazanan ulusal bir kahraman ve Türkiye'nin baş pehlivani ilan edilir. Çünkü, Sarayıcı yağlı güreşin Kabe'sidir.

Pehlivanları selamlayan pınar

1346 yılında Orhan Gazi'nin Rumeli'yi ele geçirmek için düzenlediği seferler sırasında, kardeşi Süleyman Paşa 40 askerle Bizanslılara ait Domuzhisar'ın üzerine yürür. Baskınla burasını ele geçirir. Öteki hisarların da ele geçirilmesinden sonra 40 kişilik öncü birlik geri döner ve şimdi Yunanistan'ın topraklarında kalan Samona'da mola verilir. 40 cengaver burada güreşe tutuşur. Saatlerce süren güreşlerde, adlarının Ali ile Selim olduğu rivayet edilen iki kardeşin bir türlü yenilemedikleri görülür.

Bir zaman sonra bir Hıdrellez gününde, Edirne yakınlarındaki Ahırköy çayırında aynı çift yeniden güreşe tutuşur.

Bütün bir gün güreşmelerine karşın yine yenilemeyen kardeş pehlivanlar, gece boyunca da mum ve fener ışığında mücadelelerini sürdürmeye devam ederler. Ancak solukları kesilerek oldukları yerde can verirler. [2] [3] [5] Arkadaşları onları aynı yerdeki bir incir ağacının altına gömerek oradan ayırlır. Yıllar sonra ise aynı yere gittiklerinde iki pehlivanın mezarlarının bulunduğu yerde gür bir pınar görürler. Bundan sonra halk orada yatanların anısına o yöreye 'Kırkpınar' adını verir.

Cumhuriyet'ten sonra 1924 yılında ise güreşler Edirne'nin Sarayıçi mevkisinde yapılmaya başlanmıştır. [8] Kırkpınar Güreşleri 1928 yılına kadar ağaları tarafından düzenlenmiştir. Ancak 1928 yılında ülkede meydana gelen ekonomik sıkıntılar nedeni ile ağalığa talip çıkmayınca güreşlerin organize ve gelenleri ağırlama işi Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından üstlenilmiştir. 1946 yılında ise Tarihi Kırkpınar Güreşleri Edirne Belediyesince düzenlenmeye başlanmıştır. [3] [4]

Davul-zurna eşliğinde

Kırkpınar yağlı güreşleri müzik ve dualarla yapılan ender sporlardan biridir. Davul ve zurna Kırkpınar yağlı güreşlerinin olmazsa olmazlarından biridir. Yağlı güreşler 20 davul ve 20 zurna eşliğinde çalınan müziklerle yapılır. Davul-zurna ekibi yağlı güreşin gidişatına göre müzik ahengini ayarlar. Peşrev müziği ayrı, başpehlivan güreşlerinin müziği ayrıdır.

Cazgır: Güreşmek kadar zor

Pehlivanları, memleketleriyle, yöreleriyle, güreşteki oyunlarıyla, sahip olduğu zayıf ve kuvvetli yönleri ile tanıtan kişiye 'Cazgır' (Dellal) denir. Cazgırlık sanıldığı kadar kolay değildir; hatta güreşmek kadar zordur. Teşvik boyundan itibaren baş güreşlere kadar güreşen bütün pehlivanların bilgilerini akılda tutmak ve bu bilgileri maniye dökmek herkesin harcı değildir. Cazgırın başpehlivanlık güreşlerinin ilk başlama turunda ve final güreşlerinde güreşçilerle birlikte peşrev çekmesi ilginç olduğu kadar heyecan vericidir ve tribünlerden büyük alkış alır. [5]

Kırkpınar Ağası

Eskiye bakınca ağanın Kırkpınar'daki görevi güreşleri düzenleyen, pehlivanları davet eden, konukları ağırlayan, örf ve adetlere göre güreşlerin yapılmasını sağlayan, güreşlerde görev yapacak olan hakem heyetini belirleyen, ödülleri hazırlayan ve veren, özetle Kırkpınar'ın organizasyonunu üstlenmekteydi. 1930-1959 yıllarında Kırkpınar'ın organizasyonunu Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu müşterek üstlenmişti. Bu kurumlar ağanın görevlerini yaparlardı. 1950 yılından sonra Kırkpınar güreşlerinin organizasyonunu Edirne Belediyesi üstlenmiştir. Kırkpınar Ağalığı her yıl açık arttırmaya çıkarılan koça en yüksek fiyatı veren tarafından alınır. 1984 yılında ağanın görev ve yetkileri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan yönetmelikte belirlenmiştir. [6] Ağanın hedefi üç yıl ağa olup Ağalık için verilen altın kemerin sahibi olmaktır. 649'uncu Kırkpınar Ağalık bedeli 322.000 TL oldu. [3]

İşlemeli giysiler içinde

Ağa, Rumeli kesimi olarak belirlenen bir biçimde giyinir. Ağanın başında 'serpuş' bulunur, serpuşun ucunda bez vardır. 'Şalvar' giyen ağa 'camadan' adı verilen gömleğin üzerine 'yelek' giyer. Giysileri işlemelidir. Ağa elinde 'kehrbardan tespihi' ve Kırkpınar süresince altın kemeri de üzerinde taşır.

Ağalara da altın kemer verilir.

Nasıl ki bir pehlivan üç defa arka arkaya başpehlivan olunca 'altın kemer'in sahibi oluyorsa ağalıkta da üç defa arka arkaya ağalık yapan kişiler altın kemere çevrilmiştir. Üç defa tekrarlayan yıllarda ağa olan kişi, Edirne'ye okul gibi bir sosyal yatırım yaparsa Sarayıçi'nde, güreş sahasının önünde heykeli dikilir.

Er meydanında peşrev

Cazgırın duasından sonra pehlivanlar teker teker takdim edilerek er meydanında peşrev yaparlar. Peşrev aslında güreşe hazırlık amacı ile yapılan bir ısınma şeklidir. Dua okunduktan sonra kibleye doğru giden güreşçiler, davul ve zurnaların sesine uygun olarak hareket ederler. Yapılan peşrev bir nevi güreşe

KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİ MÜZİK VE DUALARLA YAPILAN ENDER SPORLARDAN BİRİDİR. DAVUL VE ZURNA KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİNİN OLMAZSA OLMAZLARINDAN BİRİDİR. YAĞLI GÜREŞLER 20 DAVUL VE 20 ZURNA EŞLİĞİNDE ÇALINAN MÜZİKLERLE YAPILIR.

hazırlanma ibadetidir. Pehlivanlar, peşrev esnasında diz çöküp üç defa yerden temenna ederler. Bu, "Ben topraktan geldim, tekrar Allah'a döneceğim" demektir. Peşrev esnasında pehlivanlar birbirleriyle helalleşirler. Temenna aynı zamanda Allah'a duadır. Pehlivan bu arada diz çöküp yerden bir avuç çimen koparır ve bu çimeni yüzüne sürer. Bu ise Allah'ın kendilerini muvaffak etmesi içindir. Bir başka pehlivan ile kol bağlayıp kol sallamak ve sarılmak (tartmak) rakibinin gücünü ölçmek için yapılır. Pehlivan peşreve başlar ve rakibinin paça bağını yoklar, mert pehlivan rakibinin paçası gevşekse "Paçanı bağla!" diye uyarır ve sırtını yağlar. Sonrasında pehlivanlar tokalaşarak birbirlerine haklarını helal ederler ve güreşe başlarlar. Göz alıcı bir dansa benzeyen peşrev,

kasların ısınmasını sağlar ve güreşe başlamadan yapılır. Peşrevin daha iyi yapılması amacıyla 'En İyi Peşrev' adında bir ödül konmuştur. [2]

Güreşirken tek elbise: Kispet

Kispet, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde 'Yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon' olarak tanımlanır. Pehlivanın güreşirken giydiği tek elbisedir. Kispet, güreşirken zorluk vermemesi ve rahatça hareket edilebilmesi için yumuşak olduğu kadar sağlam genç hayvanların derisinden yapılır. Çoğunlukla siyah ve dana derisinden yapılan vakete veya vidala cinsi deriden dikişir. Sonuç olarak kispetin vücuda uyumlu olması ağırlığının kuru iken 3-5 kilogramı geçmemesi gerekir.

DUA OKUNDUKTAN SONRA KELEBE DOĞRUSİDEN GÜREŞLER DAVUL VE ZURNALARIN SESİNE UYGUN OLARAK HAREKET EDERLER. YAPILAN PEŞREV BİR NEVİ GÜREŞE HAZIRLANMA İBADETİDİR. PEHLIVANLAR, PEŞREV ESNASINDA DİZ ÇÖKÜP ÜÇ DEFA YERDEN TEMENNA EDERLER.

KİSPET YEDİ BÖLÜMDEN OLUŞUR

1 Kasnak
Kispetin bele gelen kısmıdır ve en önemli yeridir. Rakip güreşçi tarafından yapılan birçok oyun kasnak tutularak yapılır. Bu nedenle, kolay kolay avuç içinde sıkılmaması için beş-altı kat deri, dikişlerle güzel şekiller verilerek işlenip yapılır. İçeride gelen kısmının üst tarafında kasnağı açıp kapamak için ip geçirilmiştir. İçeride gelen kısmının üst tarafında ip kasnağın öne gelen kısmındaki 'şak' denilen yarıktan geçirilip bağlanarak kasnağı bele uydurmaya yarar.

2 Hazne
Kispetin ağız arasına gelen kısmına denir.

3 Arka
Kıç kısmına gelir. Rahatça oturup kalkılabilmesi için arkası bol şalvar gibi geniştir.

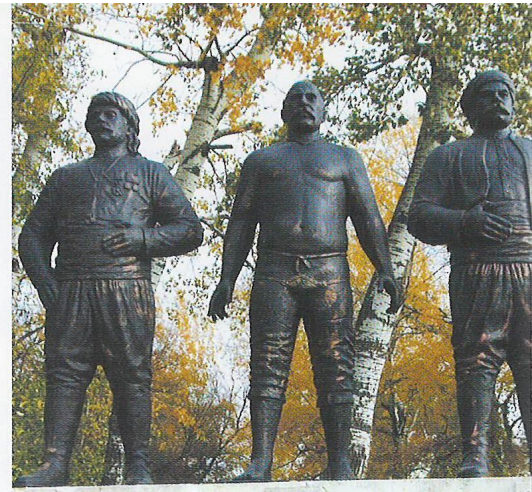
4 Oyluk
Kasnaktan dize kadar olan kısımdır. Vücudu sıkımayacak kadar dar yapılır. Usta kispetçiler, bu kısmın öne gelen taraflarını dikişlerle güzel şekiller vererek işlerler.

5 Paça
Kispetin dizden 'şiraze'lere kadar olan kısmıdır. İç kısmına 'keçe' veya 'bez' konularak sarılır ve üstten de ip ile bağlanır.

6 Şiraze
Kispetin en alt ucudur. Bazı kispetçiler, şiraze kısmını süslü olsun diye üçgen biçiminde kesik kesik yaparlar.

7 Ayna
Kispetin dize gelen kısmıdır. İkinci bir deri ile sağlamlaştırılmıştır. Eskiden kispet giyen pehlivanlar için tören yapıldı. Pehlivanlıkta pişmeyen güreşçiye kispet giydirilmezdi. Ustaları tarafından kispet giymeye layık görülen genç pehlivan, ustasının ve yaşlı pehlivanların ellerini öper, dualarını alır ve rakibi ile bir gösteri güreşi tutardı. Törelere göre ilk defa kispet giyen pehlivanın yağlanacağı kazana biraz gül suyu damlatılırdı. Güreş bitiminde kispet zembil denilen sazdan yapılma bir çantaya konur. Güreşi bırakmış pehlivanlar adet olarak zembillerini duvara asarlar. [3]

PEHLİVANLAR YAĞLANMAK İÇİN 'YAĞCI' ADIYLA ANILAN KİŞİLERİN BAKIR İBRİKLER İÇİNDE BULUNAN ZEYTİNYAĞI İLE BİRLİKTE GELMELERİNİ BEKLERLER. ASİT ORANI 1.5 OLAN BU YAĞ GÖZLERİ YAKMAZ, GÜREŞ ESNASINDA GÜREŞÇİLER SALAŞPUR BEZİ İLE GÖZLERİNİ VE ALINLARINI SİLERLER; BU TERDEN GÖZLERİNİN YANMAKTA OLDUĞUNUN İŞARETİDİR.

Yağlanma bir seremonidir

Pehlivanlar yağlanmak için 'yağcı' adıyla anılan kişilerin bakır ibrikler içinde bulunan zeytinyağı ile birlikte gelmelerini beklerler. Asit oranı 1.5 olan bu yağ gözleri yakmaz, güreş esnasında güreşçiler salaşpur bezi ile gözlerini ve alınlarını silerler; bu terden gözlerinin yanmakta olduğunun işaretidir. Yağlanma bir seremonidir. Önce sağ el ile sol omuza, göğse, kol ve kispete sırasıyla gider. Daha sonra sol el ile aynı hareket tekrarlanır. Güreş devam ederken pehlivanlar istedikleri takdirde rakibinden müsaade alarak yağcılara yanına çağırabilir ve yağlanabilir, su alabilir. 649. Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nde üç gün boyunca toplam 1500 kilogram ekstra sızma zeytinyağı harcanmıştır. [3] Kırkpınar Meydanı'nda çimlerin parlaklığının ve gürültüğünün sebebi olarak bu yağ gösterilir. [2] [3] [4]

Kıran kırana güreş

649 'uncu Kırkpınar Yağlı Güreşleri'ne 1493 yiğit güreşçi katıldı ve bir günde 20.000 seyirci yerinde izledi. Üç gün süren yağlı güreşlerde 1.5 asitlik oranlı 1500 kilogram zeytinyağı ve 1.000 metre civarında şalapur bezi kullanan yiğitlerimiz, kıran kırana güreşip seyircileri mest ettiler. [2] [3]

Başpehlivanlar

Mehmet Yeşil-Antalya
Ali Gürbüz-Antalya
Sermet Bulut-Antalya
Serhat Gökmen-Kocaeli

ALTIN KEMER

650 yıla yaklaşan Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nde sanılandan daha az kişi 'altın kemer' almaya hak kazanmıştır. Aslında Kırkpınar'ın birincisine altın kemer verilmesi ve üç defa üst üste Kırkpınar'ı kazanan güreşçinin bu altın kemeri ebediyen almasını düşünen, altın kemerin bugünkü halini tasarlayan kişi dönemin Belediye Başkanı Nuri Alışkan'dır. [2] [3]

TÜRK TARİHİNDE 'GÜREŞ'İN YERİ NEDİR?

Günlük hayatımızda kullandığımız güreşe ilgili atasözlerimiz

- Seni kırmızı dipli mum ile çağırdım (Kırmızı dipli mum, Kırkpınar'a davet sembolüdür)
- Pehlivan olsan da alçaktan güreş
- Yenilen pehlivan güreşe doymaz
- Cazgırlık etme
- Ne cazgırsın
- Pehlivanın bileği bükülmez
- Her işte pehlivanlık sökmez
- Paçayı kaptırdı ya da paçayı kurtardı
- Yalancı pehlivan
- Parsayı başkasına kaptırmak (Parsa kelime anlamıyla güreşte galip gelen pehlivana verilen bahşış ve ödüllerdur)
- Pes etmek

Ne zamandır güreşiyoruz?

Doğru ya, doğduk ilk babamızla güreştik, yalancıktan yenildi bize. Güreşe en eski uygarlıklarda rastlıyoruz. Sümer şehri olan NİPPUR'da bulunan ve Berlin müzesine kayıtlı olan yazılı sümer tabletlerinde güreşten söz edilmektedir.

Dede korkut destanında, Divanü Lugati't-Türk 'te güreşten bahsedilmektedir.

Pehlivan sözcüğünü Farsçadan almışız ve güreşçi yerine kullanmışız.

Neden güreşiriz?

Her türlü şenlik, kutlama, doğum ve ölümlerde güreş tutmuşuz.

Evliya Çelebi, Devlet-i Aliyye'de (Osmanlı imparatorluğu'nda) açılan ikinci güreş tekkesinin Edirne'de olduğunu yazmıştır. 1630 yılında, Edirne'de Rumeli Dilaverleri haftada bir gün toplanıp 70-80 çift babayığit yağlanıp güreşirlerdi. İki üç saat süren güreşlerde 360 güreş oyunu denenirdi.

Güreş sanattır

Yavuz Sultan Selim zamanında pehlivanların sanatkarlar sınıfına alındığını görüyoruz. Her sanat dalının piri olduğu gibi pehlivanlarında piri vardır. Diğer sporların piri olmadığından sanat olarak kabul edilmez.

Başbakanlığa bağlı Darphane Genel Müdürlüğü'nde haftalarca işlenen 1450 gram ağırlığındaki 14 karat altın kemeri alabilmek için üç gün süren güreşlerde, 45 dereceye yaklaşan sıcaklıkta, yüzde 80'i aşmış bir nem oranına sahip bir havada, saat 09:00'dan 18:00'e kadar güneşin altında 1.5 asitlik zeytinyağı ile yağlanmış bir şekilde üstelik 13 kiloluk kispetin içinde günde en az üç veya dört güreş yapmak gerekir. Kırkpınar güreşlerinde üç yıl üst üste şampiyon olmak sanıldığı kadar kolay değildir.

Kırkpınar tarihinde altın kemer alan güreşçiler

1968 Ordulu Mustafa Bük
1978 Karamürselli Aydın Demir
1984 Denizlili Hüseyin Çokal
1992 Karamürselli Ahmet Taşçı
1997 Karamürselli Ahmet Taşçı [2] [8]

Kırkpınar Yağlı Güreşleri 'Guinness Dünya Rekorlar kitabında -halen devam etmekte olan en eski spor organizasyonu' olarak kayıtlıdır. [9] Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali 'İnsanlığın somut olmayan kültürel mirasının temsili listesine 2010 yılında girmiştir.[10]

KAYNAKLAR

• SANSİ, B. Kırkpınar Marşı. 2006 Edirne • AY, A., Kırkpınar Oil Wrestling. 2010 USA • AY, İ., Kırkpınar Yağlı Güreşleri Tanıtım Programı, 2001 TRT1 • Edirne Belediyesi 2010 • SOYYANMAZ, H., Destan Tarzı Edirne Halk Tarihi, 2003 Edirne • www.tgf.gov.tr/ 12.03.2011 • http://www.gsgm.gov.tr/ 06.08.2009 • KÖSE, M., Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş. 1990 İSTANBUL • http://www.guinnessworldrecords.com • http://www.unesco.org/new/en/unesco/

GÖRSEL KAYNAK / Kırkpınar Oil Wrestling Edirne, Turkey / Aydemir Ay

KAYNAK

Kırkpınar Sempozyum Bildirileri 1, Edirne 2008